

висловлювати свої почуття, бажання, інтереси й потреби, гідно відстоювати свої права та виявляти лідерські якості й організаторські здібності, що сприятиме ефективній адаптації учня до змінних умов кризового соціуму та усвідомленому вибору ним власного життєвого шляху й моделей успішності.

Подальшими перспективами досліджень у цьому напрямі стануть розроблення методики розвитку асертивності учнів у контексті формування успішної особистості та експериментальна перевірка її ефективності, а також сприяння впровадженню результатів дослідження в освітню практику експериментальних закладів загальної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Акценти виховної досконалості педагога. *Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 19 грудня 2022 р.)*. Івано-Франківськ: «НАІР», 2022. С. 8–14.

2. Кремень В. Г., Луговий В. І., Топузов О. М. Реалізація Національною академією педагогічних наук України пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності. *Вісник НАПН України*. 2023. № 5(1). С. 1–12.

3. Шинкар М. І. Проблема асертивності в сучасному суспільстві. *Вісник Національного університету оборони України*. 2020. № 1(54). С. 210–214.

4. Assipova N., Kalzhanova A., Sagatbekkyzy Zh. Assertiveness development and general psychological training of future social educators to support children with special educational needs. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2021. № 76. P. 41–43.

5. Garner E. Assertiveness. Re-claim your assertive birthright. Retrieved from: <http://bookboon.com/en/assertiveness-ebook>.

С.А. Ничкало, м. Київ

МИСТЕЦТВО УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ ЯК РЕСУРС НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

У статті наголошується на актуальності принципу національної спрямованості освіти й виховання. Його дотримання потребує посилення україноцентричності естетичного виховання як чинника становлення національно свідомої, патріотичної особистості. Підкреслено значення мистецтва української діаспори як важливого ресурсу оновлення та збагачення змісту естетичного виховання і мистецької освіти в школі.

Ключові слова: мистецтво, культура, національно-патріотичне виховання, українська діаспора, естетичне виховання

Необхідність протистояти повномасштабній агресії рф і пов'язані із цим виклики, як ніколи раніше, актуалізують посилення національно-патріотичного виховання українських школярів. У новій Концепції національно-патріотичного

виховання в системі освіти України (наказ МОН №527 від 06.06.2022 р.) окреслені найбільш актуальні виховні напрями, зокрема громадянсько-патріотичне і духовно-моральне виховання. Зазначено, що вони «закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій...» [2]. Першим принципом національно-патріотичного виховання в цьому засадничому для освітян документі названо принцип національної спрямованості. Його дотримання потребує, зокрема, «створення умов для популяризації кращих здобутків національної культурної і духовної спадщини...» [2].

Ці здобутки акумульовані передусім у художній культурі, мистецтві, яке є могутнім чинником усебічного виховання особистості. А національне мистецтво – один з найдієвіших чинників виховання національної самосвідомості, піднесення її на якісно вищий рівень.

Ще до 24 лютого 2022 року академік Г. Г. Філіпчук закликав до об'єднання суспільства на ціннісних національних засадах заради консолідації та концентрації сил для відсічі й перемоги над агресором [5]. Він же наголошував на високій місії мистецтва: «Не тільки вороги і недруги, а й передусім «ми», які несуть у собі етичну відповідальність за суцї й майбутні покоління українців, мусять, зобов'язані знати: саме мистецтво здатне народжувати й облагороджувати почуття, емоційно-вольову енергію, що повертає, утверджує національну пам'ять нашого роду і народу. Ніщо інше як мистецтво не здатне повертати нас на дороги Правди. Здавалося б, усе до зламу довершено і втрачено. Сфальсифікована і написана завойовниками історія, витолочена національна пам'ять, знищені інституції державності, упокорена Церква, а з нею і школа, піддано анафемі діяння великих українців, з покоління в покоління, як перекотиполе, передаючи Брехню і Зло. І саме тоді єдиним редутом і бастіоном істини, який зберігав її в красі почуттів, залишалося

Мистецтво – Поезія, Музика, Живопис, Пісня» [4, с. 64]. Отже, залучення школярів до мистецьких надбань нашого народу можна метафорично порівняти із життєдайним джерелом істини, яке живить національну гідність.

Доводиться констатувати, що рівень мистецької освіти в українській школі поки що залишається далеким від бажаного. Досі існує інерція недооцінки значення мистецтва й естетичного виховання в розвитку дитини та його впливу на подальше життя вже дорослої людини, незалежно від професії й роду занять. Недостатньо годин відведено на викладання навчального предмета «Мистецтво» в загальноосвітній школі, від чого відповідно потерпає і його українознавча компонента.

Утім, ці перешкоди не зупиняють пошук шляхів ефективного використання мистецтва в національно-патріотичному вихованні учнів як на уроках, так і в позаурочній та позашкільній діяльності. Один із цих шляхів полягає в перегляді змісту естетичного виховання й мистецького навчання, посиленні його україноцентричності, збагаченні новими творами і персоналіями. Потужним ресурсом такого збагачення є мистецтво української діаспори, передусім західної, зосередженої в Європі, Північній і Південній Америках, Австралії.

Збереження українськими емігрантами на таких широких теренах Земної кулі своєї національної культури, мови, церкви і не тільки збереження, а й розвиток мистецтва – це унікальний феномен світового масштабу. Він засвідчує сукупну силу українського духу, здатну до протистояння найтяжчим викликам і самовідтворення в найскрутніших історичних колізіях. Він надихає та додає нам сил нині, коли триває вирішальна битва України не просто за свою державність, а передусім за національно-культурну ідентичність і гідність.

Культурні надбання української діаспори були недоступні для широкого загалу населення за часів СРСР, тим більше не могли використовуватися в закладах освіти всіх рівнів, які перебували під жорстким ідеологічним контролем. До навчальних програм, підручників і навчальних посібників з художньої культури та мистецтва вони стали залучатися від часу відновлення

Україною своєї державності 1991 року. Тоді для багатьох це було справжнє відкриття творів та імен художників, скульпторів, музикантів, театральних діячів світового рівня. До кола знань українських школярів увійшли імена Олександра Архипенка, Сержа Лифаря, Якова Гніздовського, Енді Воргола, Радослава Жука та інших видатних українців – представників різних видів мистецтва.

Наразі це коло потребує розширення, адже ресурс мистецтва української діаспори дуже великий та ще далекий від його повноцінного висвітлення в Україні. Цей ресурс відкриває широкі можливості для педагогів, вчителів мистецтва для національно-патріотичного виховання учнів у контексті естетичного виховання. А надто, що зміст навчання нині очищується від російської складової та потребує заміни якісним українським контентом. Достатні можливості для цього надає сучасний інформаційний медіа простір, зокрема цифровий, у якому можна відшукати багато цікавої нової інформації про митців української діаспори як минулого, так і сьогодення.

Поповнення знань і ерудиції школярів у царині національного мистецтва – не єдина мета посиленої уваги до мистецтва української діаспори. Це шлях до формування в них стійкого уявлення про цілісність і єдність світової української культури, для якої географічна дистанція не становить перешкоди і яка є запорукою високого рівня національної самосвідомості українців і міці Української держави.

Список використаних джерел

1. Духовна та культурна спадщина української діаспори в освітньому процесі сучасної школи: *матеріали Всеукр. круглого столу (17 листопада 2022 р., м. Луцьк)*. Луцьк: Волинський ІІПО, 2022. 220 с. URL: <http://vippp.org.ua/files/conference/---1676643223613300.pdf> (Дата звернення: 10 квітня 2023 р.)
2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (наказ МОН №527 від 6.06. 2022 р.). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n12> (Дата звернення: 14 квітня 2023 р.)
3. Новоженець Г. Образотворче мистецтво української діаспори 1940-1970 років: поліваріантність художнього досвіду. Львів: Кальварія, 2015. 280 с.
4. Філіпчук Г. Г. Національна ідентичність: культурно-освітній вимір : монографія. Чернівці: Друк Арт, 2016. 304 с.
5. Філіпчук Г. Г. Українськість: витоки, виклики, відповіді. Київ: Майстер книг, 2018. 448 с.